

Ali Avni Öneş (1926, Giresun - 1982, İstanbul)

İlköğrenimini Giresun'da, ortaöğrenimini parasız yatılı olarak Galatasaray Lisesinde tamamladı (1946), İstanbul Üniversitesi Filoloji Bölümünde bir süre öğrenim gördü.

İstanbul'da, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun çıkardığı *Yeni Adam* dergisi, Giresun'da *Yeşilgiresun* gazetesi ve Halkevinin yayınladığı *Aksu* dergisine, Ordu'da çıkan *Hürses* gazetesine fıkra, makale, inceleme türünde yazılar yazdı. 1946 yılında, öykücü Naim Tirali ile birlikte, Giresun'da çıkarmaya başladıkları *Karadeniz Postası*, bölgenin en önemli yayın organlarından biri niteliğini taşıdı. Gazetede, liseden arkadaşı Çetin Altan, Şaban Ersöz ile Fahir Onger, Oktay Akbal, Naci Kalpakçioğlu (Fethi Naci) gibi sonradan bazıları ünlenecek yazarlar da ürünleriyle yer aldı. Daha sonra *Vatan* gazetesi ve *Yenilik* dergisinde çalıştı (1951-60). Fransızca ve İngilizceden yaptığı çevirilerle tanındı.

Ali Avni Öneş'in *Karışık Duygular* adlı uzun öykü çevirisi ilk olarak 1969 yılında (Oluş Yayınları) yayınlanmıştır.

Yordam Edebiyat: 152 • **Karışık Duygular** • Stefan Zweig
ISBN 978-605-5541-87-3 • *Türkçesi:* Ali Avni Öneş
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Birinci Basım:* Nisan 2013
Dördüncü Basım: Nisan 2026
© Mustafa Öneş, 2011; © Yordam Kitap, 2025

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Kuloğlu Mahallesi Altıpatlar Sokak Çubukçu Çıkması No.1/A Beyoğlu-İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordam.edebiyat

Baskı: **Pasifik Ofset** (Sertifika No: 44451)
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere / İstanbul
Tel: 0212 412 17 77

STEFAN ZWEIG

KARIŞIK
DUYGULAR

ÖYKÜ

TÜRKÇESİ
ALİ AVNİ ÖNEŞ

yordam
edebiyat

STEFAN ZWEIG:
BİR HÜMANİSTİN
SANATÇI OLARAK
PORTRESİ

Stefan Zweig, varlıklı bir Yahudi ailenin çocuğu olarak 1881 yılında Viyana'da dünyaya geldi. Yetişme çağında, ailesinin toplum içindeki saygınlığını yükseltecek ciddi bir eğitim alması sağlandı. Felsefe doktorası yaptı; edebiyat, psikiyatri ve müzikle ilgilendi. Akademik eğitimin yanı sıra, Viyana'nın zengin, kozmopolit kültüründen alabildiğine beslendi. İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Latince ve Yunanca biliyordu. Sahip olduğu kültürel donanım Zweig'ı, Batı'nın hümanist geleneğine bağlamış ve 20. yüzyılın birleşik Avrupa idealine doğru yönlendirmişti.

I. Dünya Savaşı başladığında, Zweig silah taşımayı reddetti ve vatani görevini, Savunma Bakanlığının arşivinde hizmet vererek yerine getirdi. Çok geçmeden, arkadaşısı Fransız yazar Romain Rolland gibi barış yanlısı bir politik tutumu benimseyerek Avusturya'yı terk etti ve savaşın sonuna dek İsviçre'de kaldı. Zweig barış fikrini savunmayı yaşamı boyunca sürdürecekti, ne var ki savaş tamamlanmasının kulakları sağır ettiği dünyada barış ve sağduyu çağrısı yankı bulmayacaktı.

İlk dünya savaşını izleyen 1920'li yıllar, Stefan Zweig'in yazarlık kariyerindeki en verimli dönemidir. Edebiyata şiirle başlamış ve ilk şöhretini Baudelaire, Verlaine gibi şairlerden yaptığı çevirilerle sağlamış olsa da, bu dönemde yazdığı uzun ve kısa öyküler ile usta bir yazar olduğunu kanıtlamıştır. *Korku* (1920), *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu* (1922), *Amok* (1922), *Bir Kalbin Ölümü* (1927), *Karışık Duygular* (1927), *Bir Kadının Yirmi Dört Saati* (1927), *Sahaf Mendel* (1929) gibi çoğu uzun öykü (*novella*) türündeki anlatıları bugün 20. yüzyıl klasikleri arasında sayılıyor.

Zweig'in karakter yaratma ve karakterlerinin ruhsal gerilimlerini aktarma becerisini Freud'la olan dostluğuna ve onun kurucu teorisine borçlu olduğu hep söylene gelmiştir. Öte yandan, hikâye anlatıcılığındaki mahareti ve daha ilk sayfalarda yükselttiği gerilimi anlatının sonuna dek dorukta tutabilme ustalığıyla da benzersizdir. Pek çok eserinin sinemaya uyarlanmış olduğunu, iç ve dış "çatışma"ları yansıtmada ne denli başarılı olduğunu bir ispatı olarak belirtelim.

Zweig, biyografi türünde de çok sayıda eser üretmiş; tarih, felsefe ve edebiyat alanındaki araştırmalarını renkli ve şiirsel üslubuyla bezeyerek pek çok ünlü şahsiyetin hayatını kalemiyle canlandırmıştır. Biyografisini yazdığı ünlüler arasında Nietzsche, Erasmus, Montaigne gibi düşünürler; Marie Antoinette, Maria Stuart gibi kraliçeler; Balzac, Dickens, Dostoyevski, Stendhal, Tolstoy gibi edebiyat dehaları bulunmaktadır. Deneme tarzında yazdığı *Yıldızın Parladığı Tarihsel Anlar* (1927) başlıklı kitabında, tarihe mal olmuş on iki kişinin hayatlarından kısa kesitleri minyatür gibi işlemiştir.

1933'te Nazilerin ateşe attığı kitaplar arasında Stefan Zweig'ın yazdıkları da bulunuyordu. Zweig 1934 yılında Avusturya'yı bir kez daha terk etmek zorunda kaldı ve İngiltere'ye yerleşti. Hitler ordularının Fransa'yı işgalinden sonra Atlantik'i geçerek ABD'ye, oradan da Güney Amerika'ya gitti. Son büyük eserlerinden *Merhamet* (1939) ile ölümünden sonra yayınlanan *Satranç Ustası* (1942), Zweig'ın ikinci eşi Lotte ile birlikte oradan oraya sürüklendiği bu ümitsiz yılların ürünüdür.

Lotte ve Stefan Zweig, 1940 yılının Ağustos'unda Brezilya'nın Rio de Janeiro kenti yakınlarına yerleşmeye karar verdiler. Burada tamamladığı ve Avrupa'nın savaş öncesi kültürel hayatını, özellikle de Viyana'yı anlattığı otobiyografik metin *Dünün Dünyası* (1942), Zweig'ın en son yapıtı oldu. O, Avrupa'nın kendini imha ettiğine ve bir daha eski haline asla dönemeyeceğine inanıyordu. 22 Şubat 1942'de Lotte ile veda notlarını yazdılar, çok miktarda ilaç alarak son uykularına daldılar. Uzun yıllar sonra başka bir yazar (Clive James), Zweig'ın, "hümanizmin tecessüm etmiş hali, canlı bir örneği" olduğunu söyleyecekti. Yazık ki temsil ettiği hümanist değerler ölümlerinde dünyada savaş cinneti, faşizm ve hoşgörüsüzlük hâlâ sürüyordu.

KARIŞIK DUYGULAR

ÖĞRENCİLERİM ve fakültedeki meslektaşlarım bir düşünce inceliği göstermişler: İşte, altmışıncı yaş dönümüm ve profesörlüğümün otuzuncu yıldönümü dolayısıyla filologların benim için hazırladıkları, pahalı bir cilt içindeki armağan kitabın törenle getirilmiş ilk nüshası. Bu, gerçek bir biyografi olmuş: İçinde makalelerimden en küçüğü, sunduğum bildirilerin en önemsizi bile eksik değil; bibliyografik çalışmanın değersiz kâğıt yığınları mezarlığından çekip çıkarmış olduğu, bilmem hangi derin bilim yıllıklarında yayınlanmış önemsiz raporlar burada yer almış. Bütün gelişme sürecim, örnek olacak bir nitelikle, iyi süpürülmüş bir merdiven gibi basamak basamak, şimdiki zamana kadar, burada yeniden kurulmuş. Doğrusu, bu duygulandırıcı, ayrıntılı çalışma beni hoşnut etmezse, nankörüm demektir. Yaşamımdan silindiğini, kaybolduğunu sandığım şeyler, düzen ve yöntemle sunulan bu kitapta yeniden ortaya çıkıyor: Evet, yaşlı bir adam olan ben, bu yapraklara, vaktiyle ilk kez bilime karşı eğilimine ve çalışma isteğine tanıklık eden öğretmenlerinin önünde genç öğrencinin duyduğu gururla göz gezdirdiğimi itiraf etmeliyim.

Gelgelelim, bu özenli iki yüz sayfayı çevirdikten ve kendimin bir tür entelektüel aynasına dikkatlice baktıktan sonra, gülümsemeden edemedim. Hayatım gerçekten bu muydu? İlk saatten şimdiye kadar, pek mutlu

bir ilerleme sağlayarak gerçekten sarmal bir biçimde mi geliyordu? Biyografimi yazan da, basılı belgelerin yardımıyla hayatımın akışını simetrik bir biçimde gözler önüne sermiş miydi? İlk defa kendi sesimi bir gramofonda duyduğum zamanki hissin aynısını yaşıyordum: Önce bu sesi hiç mi hiç tanımadım; kuşkusuz bu benim sesimdi, ama sadece başkalarının duyduğu sestir, kanımın içinden ve varlığımın iç yapısından geçip gelen, kendi algıladığım ses değildi.

Ve böylece, bütün bir ömrü, insanları yapıtlarına göre betimlemek ve evrenlerinin entelektüel yapısını nesnelleştirmek için kullanmış olan ben, işte tam kendi örneğimle, varlığın gerçek çekirdeğinin, her büyümenin fışkırdığı plastik hücrenin, her bir hayatta ne kadar içine girilmez kaldığını ortaya çıkarıyordum. Biz milyonlarca saniye yaşıyoruz, ama gene de biri, ancak bir tanesi tüm iç dünyamızın kaynaşmasına neden oluyor: Daha önce bütün öz suları içmiş olan benlikteki çiçeğin, bir şimşek gibi billurlaşmasını gerçekleştirdiği dakika –Stendhal bunu anlatmıştır– yaratma anına benzeyen ve onun gibi kendi bedeninin sol göğsüne saklanmış olan sır. Hiçbir zihin onu hesaplayamaz. Hiçbir önsezi simyası onu keşfedemez ve ancak seyrek olarak içgüdünün kendisi onu anlayabilir.

Bu kitap benim entelektüel yaşamda yükselişimin sırrından büsbütün habersiz: İşte onun için gülümsemekten kendimi alamadım. Oradaki her şey doğru, eksik olan yalnızca en önemli nokta. Beni tanıtıyor, fakat varlığıma kadar erişemeksizin. Benim ne olduğumu açıklamaksızın benden söz ediyor. Özenle düzenlenmiş, kaynaklarda iki yüz ad var; yalnızca bana bütün yaratma gücünü

sağlayan kimse, kaderime karar veren ve şimdi beni iki misli kuvvetle gençliğimi anmaya zorlayan insanın adı eksik. Kitap ondan başka her şeyden söz etmiş, bana sözü öğreten ve soluğu dilimi harekete geçiren adam yok: Ve birdenbire, bu korkakça gizlemeden kendimi suçlu hissediyorum. Bütün bir yaşam boyunca, insan portreleri çizdim, bugünün insanlarını duyarlı kılmak için, yüzyılların dibinden ölü yüzleri uyandırdım, ama işte benim içimde her zaman var olmuş bulunanı hiç düşünmedim; ona, bu sevgili hayalete, benimle yeniden konuşması ve yılların uzun zaman önce alıp götürmüş olduğu o varlığın, ihtiyarlamakta olan benim yanımda bulunması için Homeros çağında olduğu gibi içsin diye kendi kanımdan vermek istiyorum. Yayınlanmış sayfalara gizli bir sayfa eklemek, bilgi kitabının yanına bir duygu belgesi koymak ve onun sevgisi için, kendi kendime gençliğimin gerçeğini anlatmak istiyorum.

Bir kez daha, başlamadan önce, benim hayatımı canlandırdığı ileri sürülen bu kitabın sayfalarını çeviriyorum. Ve gene gülümsemek zorunda kalıyorum. Çünkü kötü bir çıkış noktası seçmiş olan hazırlayıcılar, varlığımın gerçek özünü tanıtmayı nasıl isteyebilir? Daha ilk adımları yanlış atılmıştır, işte benim için iyi şeyler söylemek isteyen ve bugün benim gibi içten öğüt verici olan bir okul arkadaşım, daha lisedeyken edebiyata karşı tutkulu bir sevginin beni bütün öbür liselilerden ayırdığını boşuna öne sürüyor. Kötü belleğiniz varmış sevgili içten öğüt vericim! Benim için, klasik markasını taşıyan her şey, dişleri gıcırdatan, köpükler saçtıran, dayanılmaz bir kölelikti; işte şundan dolayıdır ki, bir lise müdürünün oğlu olarak, Kuzey Almanya'nın bu küçük kentin-

de, sofraya ve salona kadar öğretilen kültürü bir ekmek parası kazanma aracı görüyordum hep, çocukluğumdan beri filolojiden nefret ediyordum: Doğa, yaratıcı atılımı korumak olan gizemli görevine uygun olarak çocuğa, babanın zevkine karşı hor görme ve iğrenme duygusu verir her zaman; rahat ve sancısız bir miras, bir kuşaktan öbürüne basit bir aktarma ve yineleme istemez. Daima aynı nitelikte kimseler arasında bir karşıtlık kurar, yorucu ama verimli bir dönüşten sonra torunların, atalarının yoluna girmesine izin verir.

Henüz olgunlaşma çağındaki kişiliğimin, onu yalnızca boş incelikler diye görmesi için, babamın bilimi kutsal sayması yetiyordu. Çünkü babam klasikleri model olarak beğenip değerlendirdiğinden bana didaktik, dolaşısıyla nefret edilecek şeyler gibi geliyordu. Her yandan kitaplarla çevrili olarak, kitapları hor görüyordum; babam tarafından sürekli zihin faaliyetlerine itildiğimden, yazı ile aktarılan bütün kültür biçimlerine karşı isyan ediyordum. Bakaloryaya kadar güçlkle gelmiş olmam ve sonra öğrenimimi sürdürmeyi şiddetle reddetmem, şaşırtıcı değildir. Subay, denizci ya da mühendis olmak istiyordum. Doğrusunu söylemek gerekirse, babamın beni yöneltmek istediği mesleklere karşı içimde hiçbir istek yoktu. Beni öğretmenlik mesleği yerine pratik bir faaliyeti tercihe yönelten sadece kâğıt yığımına ve bilimin didaktizmine olan antipatimdi. Bununla birlikte babam, üniversiteyle ilgili her şeyi fanatikçe yücelttiği için bir fakülteye devamımı istemekte diretti ve bunu ödün ko-parma karşılığında kabul ettim: Klasik filoloji yerine, İngilizce öğrenimi görme izni alabildim (bu sevimsiz çözümü, sonunda bu denizci dilini bilmem sayesinde,

böylece şiddetle arzuladığım gemicilik mesleğine kolayca girebilme gibi bir art düşünceyle kabul ettim).

Bu *curriculum vitae*'de Berlin Üniversitesi'nde ilk öğrenim sömestirim sırasında değerli profesörlerden filoloji biliminin ilkelerini edinmiş olduğum gibi pek dostça bir iddiadan daha yanlış bir şey yoktur. Gerçekte, kendini şiddetle hissettiren özgürlük tutkum o sıralar beni bütün derslerden ve profesörlerden habersiz kılıyordu. Ders salonuna yaptığım ilk üstünkörü ziyaret sırasında, küflü atmosfer, profesörün, bir rahibinki gibi tekdüze konuşması ve şişirme sözleri, beni öyle bir bıktırıp bunalttı ki, sıraya başımı koyup uyumamak için büyük bir çaba göstermek zorunda kaldım. Mutlulukla kaçıp kurtulduğumu sandığım okul işte yine karşıma çıkmıştı; yükseltilmiş kürsüsü ve önemsiz şeylerden yapılma bir kritiğin çocuklukları ile bulduğum bir sınıftı bu. İstemediğim halde, burada ders veren "vaazcının" güçlkle açılan dudaklarından dökülenler bana kum taneleri gibi geliyordu; hayli hizmet görmekten, profesörün ders defterinden ağır havaya damla damla çıkan sözleri o kadar yıpranmış ve tekdüzeydiler ki... Öğrencilerin çoktan aşına olduğu, kayıtsız ellerin, otopsi yapmak üzere ölünün çevresinde dolandığı zihin kadavraları deposuna düşmüş olma kuşkusu, uzun zamandan beri bir antika deposu haline gelmiş olan bu köhne kültür laboratuvarında iğrenç bir biçimde yenileniyordu. Bendeki tiksini, güçlkle dayanılan dersten sonra bu savunma içgüdüğü daha bir yoğunlaşıyordu. Kendi gelişimine pek şaşırılmış bu kent, insana bütün taşlarından ve bütün caddelerinden elektrik gibi fıskıran yaşama gücü, hiç kimsenin dayanamadığı bir hareket aşılama-

taydı. Bilincine yeni vardığım kendi erkekliğimin sarhoşluğuna son derece benzeyen karşı konulmaz ateşli bir çarpıntının ritmini kabul ettiren vahşi ateşliliğiyle, o çağın Berlin'inin caddelerine çıkıyordum. Ben ve şehir, her ikimiz de birdenbire, düzenli, Protestan ve sınırlı bir küçük burjuva hayatının içinden çıkmış; kudret ve imkânlar bakımından yepyeni bir kargaşanın ortasına kendimizi koyvermiştik, kalabalığın içine girerek bir dinamo kadar hareketle ve sabırsızlıkla titreşiyorduk.

Berlin'i o çağdaki kadar hiçbir zaman anlamadım ve sevmedim; çünkü tümüyle bu sıcak ve çağılıtlı insan balı ışını içindeymiş gibi, varlığımın her hücresi ani bir genişleme özlemi duyuyordu. Güçlü bir gençliğin sabırsızlığı, bu dev kadının, çarpıntılı ve yakıcı koynundaki kadar, bu sabırsız ve güç taştan kentteki kadar nerede açılıp yayılabilirdi? Birdenbire beni kavradı, onun varlığı içine daldım, damarlarının içine kadar indim; merakım çarçabuk taşlaştı, ama gene de ateş gibi bedeninde gezindi! Sabahtan gece yarısına kadar caddelerde dolaşıp duruyor, banliyö göletlerine kadar gidiyor, orada, gizli olan her şeyi açığa çıkarmaya çalışıyordum. Gerçekten, derslerimle ilgilenmek yerine, kendimi bu yaşayışın hep yeni duyular arayan serüveni içine coşkuyla kapıp koyveriyordum. Fakat bu taşkınlıklar içinde tabiatımın bir özelliğine boyun eğiyordum: Daha çocukluğumda, aynı anda birçok şeyle ilgilenemediğimden, ilgimi çekmeyen her şey için kökten bir umursamazlık gösteriyordum. Her zaman ve her yerde, faaliyetlerim tek bir çizgide geliyordu; bugün bile çalışmalarım, sık sık bir soruna öyle fanatikçe bağlanırım ki, ağzımda onun son kırıntısını, iliğinin son kalıntılarını duyumsamadan bırakmam.